

Михајло ГЕОРГИЕВСКИ

НАЦИОНАЛНО-РЕВОЛУЦИОНЕРНИТЕ И СОЦИЈАЛИСТИЧКИ ПОГЛЕДИ НА НИКОЛА ПЕТРОВ РУСИСКИ ВО НЕГОВИТЕ ПУБЛИКУВАНИ ТРУДОВИ ОД 1935 И 1936 ГОДИНА

Истакнатиот македонски револуционер, социјалист и општествен деец, близок соработник на македонскиот револуционерен идеолог Гоце Делчев, Никола Петров Русински, своите национално-револуционерни и социјалистички погледи во доволна мерка ги прикажал во неговите немногу познати публикувани трудови во 1935 и 1936 година. Во 1935 год. Никола П. Русински во шест продолженија во седмичното списание „Македонски вести“, чиј редактор бил истакнатиот македонски општествено-политички и публицистички деец Ангел Динев т.е. во броевите од 32—37 од месец септември и октомври 1935 година, под наслов „Бегли спомени“ изнел интересни материјали од македонското национално-револуционерно движење, а во прв ред за почетоците и ширењето на социјалистичките идеи меѓу Македонците.

Во првото продолжение објавено во бр. 32 од 11. IX. 1935 година Никола П. Русински зборува за неговите контакти и активности со основоположникот на социјалистичките идеи во Македонија Васил Главинов. Во врска со тоа пишува: „Ми се наложи да се запознам со Васил Главинов, дрводелски работник. Тој ме одведе дома и ме задржа на спиење кај него. Ја започнавме работата заедно. Наскоро организиравме една група од десетина души. Издигнавме лозунги со слободарски идеи и решивме да го издаваме весникот „Политичка слобода“... Редактор стопан беше Васил К. Главинов... по извесно време го избравме за одговорен уредник Андон Шулев... а потоа Димитар Влахов. Веднаш штом започна да излегува весникот, дрводелската работилница... се претвори во клуб. На галеријата, горе, имаше четири кревети, два шифоњери за библиотека полни со разни брошури од бугарски, руски, француски и герман-

Ѕки автори со национално-револуционерен карактер... Дрводелската работилница во која што се роди првата научна македонска револуционерна група служеше истовремено за дрводелска работа, за кујна, спална, за редакција и администрација на весникот и за храм на просвета. Тука се ковеше и калеште сознанието на добрите апостоли за слободата на Македонија⁽¹⁾).

Од ова искажување на Никола П. Русински може да се види како отпочнала со работа првата македонска социјалистичка група предводена од Васил Главинов. Од активноста на македонската социјалистичка група бил особено задоволен апостолот на македонското револуционерно движење Гоце Делчев. Еве што вели за тоа Русински: „Од оваа оригинална идеја Гоце Делчев, којшто беше во групата најмногу беше задоволен“⁽²⁾).

Преку весникот „Политичка слобода“, органот на првата македонска социјалистичка група, се манифестирани национално-револуционерните и социјалистички идеи како на неговите соработници така и на тогашната прогресивна јавност. Истакнати се задачите на македонските револуционери-социјалисти, а тоа е борба за целосна политичка и економска слобода на народот во Македонија. „За остварување на таа цел (се истакнува во првиот број на весникот), ние Македонците револуционери-социјалисти, не познаваме друго порадикално и подостојно средство освен револуција... и ние сме готови на спогодби и сојузи со сите националности во турската држава кои имаат ослободителни цели“⁽³⁾).

Членовите на оваа македонска револуционерна група често пати биле прогласувани за „непријатели“ на македонското национално-револуционерно движење од страна на издајниците и авантуристите во македонското ослободително движење. За едно такво немилу однесување кон членот на оваа група Ефтим Павлов, кој бил прогласен за српски агент и над кој се подготвувал атентат во Скопје за време на народното празнување на словенските апостоли Кирил и Методиј, Никола Петров Русински пишува во петтото продолжение од своите „Бегли спомени“, при што ги изнесува целите и идеите за кои се бори неговата револуционерно-социјалистичка група: „Драги пријатели, знам дека ве имаат излажано, јас имам најголем дел на ово народно празнување, работам веќе неколку години за слободата на Македонија и нејзината слобода ја разбираам само на слободна нога, а не присоединета од која и да е бал-

¹⁾ Никола Петровъ, Бѣгли спомени, сп. „Македонски вестѣ“ бр. 32 од 11. IX. 1935 год. стр. 4.

²⁾ Исто.

³⁾ В. „Политичка свобода.. София, вр. 1 од 6. II. 1898 г. цитирано според Д-р Боро Мокров, Развојот на македонскиот печат и новинарство. Скопје, 1980, стр. 110.

канска држава. Јас сакам право на народот, економско, духовно и политичко право, право за самостојно суштествување на Македонија, право на сите народи што живеат во неа. Слобода за сите, а не само за еден. Така, поставена нашата организација во Македонија, ние, правиме голем придонес за делото, за една балканска федерација на која Македонија ќе биде обединително своно. Ние можеме да работиме за слободата на Македонија само откако ќе го издигнеме знамето за братско живеење на сите народи што живеат во неа⁽⁴⁾.

Ваквите широки револуционерно-социјалистички погледи преточени преко перото на Н. П. Русински даваат јасна претстава за револуционерниот и социјалистички лик на Русински.

Освен во периодиката т.е. во списанието „Македонски вести“ од 1935 година Никола П. Русински своите национално-револуционерни и социјалистички погледи ги изнесува и во неговата монографска публикација т.е. брошура под наслов „Приносъ към историята на втрешната македоно-одринска револуционна организация за времето 1900—1903 год.“, издадена во Софија во 1936 год. со вкупно 32 страници, среден формат.

На првите 12 страници од книгата Н. П. Русински публикува страници од својот дневник од 1901, во кој изнесува разни настани од македонското национално-револуционерно движење како и негови погледи и размислувања за одредени прашања. Така, зборувајќи за македонското национално и социјално ослободување Русински пишува: „... Под режимот на Султан Хамид или на било кој друг султан, при веќе создадените закони и традиции, предавани наследно од поколение на поколение не може да има благосостојба на која и да било нација. За да се променат тие закони и традиции, потребни се револуционерни сили... Македонија има родено многу такви борци. Изживеаната веќе ропска положба на народите во Турција е најдобрата гаранција да се фрли семето на народната слобода за сите нации во Македонија и Одринско. Македонија и Одринско за нас се училиште. Јас и многуте други апостоли како мене го носиме семето на едно народно самоупраување без султан, цар, кнез и друѓи на нив слични. Ние сакаме широка слобода за сите што се родени во таа со векови поробена земја. Ние сакаме да живееме братски со сите народности и затоа ги повикуваме и другите народности да влезат во редовите на борците, вклучувајќи ги и оние Турци, кои не се опфатени од разбојничките потфати на управителите, коишто не се задоедни со исламската омраза кон христијанските народи во Турција⁽⁵⁾“.

⁴⁾ Никола Петровъ, Бъгли спомени, сп. „Македонски вести“, број 36 од 16. X. 1935 и бр. 37 од 23. X. 1935 год.

⁵⁾ Никола П. Русински, Приносъ към историята на втрешната македонска револуционна организация (градивни период) за време 1900 — 1903 Софија, 1936, стр. 4.

Овие искази на Н. П. Русински даваат правилна насока на македонската револуција што се манифестира за време на Илинденското востание во 1903 година, а се реализира за времето на НОВ и Револуцијата од 1941—1945 год.

Особено интересни се погледите на Н. П. Русински во врска со туѓите пропаганди во македонското национално-револуционерно движење. Така преку зборовите на неговиот војвода, а во врска со фаќањето на неколку Македонци ставени во служба на српската пропаганда во Македонија, Русински пишува: „Јас мислам... дека сите апостоли испратени од Србија, Бугарија, Грција и други, се туѓи агенти. Ние сме Македонци, можеби некој од нас да ги симпатизира Србите, други Грците, Бугарите и др. но тоа не нè ангажира да ги предаваме народните интереси на оние коишто ги симпатизираме... Според мене Македонија не е ниту српска, ниту грчка, ниту бугарска, ниту турска. Таа е на народот што живее во неа, којшто е населен во македонските мали но плодородни полиња и прекрасни планински места“⁶⁾.

Ставот на Н. П. Русински дека никој нема право да ја присвојува Македонија и да испраќа во неа наводни ослободители е апсолутно исправен. Исправен е и непобитен фактот дека Македонија му припаѓа на народот што живее во неа, а не на другите балкански држави и народи што претендираат над неа.

Во својата брошура Н. П. Русински поместува и една декларација во која ги изнесува своите погледи и идеи за национално-револуционерната и социјална слобода на македонскиот народ, истакнувајќи ја при тоа идејата за Балканска федерација во која Македонија би била равноправен член. Во врска со тоа пишува: „Ние сме синови на една и иста поробена земја — Македонија. Едно дело, една судбина, една цел нè сврзува, една мисла, една желба го осветлува нашиот пат во борбата за слобода. Ние се разликуваме само по знаење и идејни разбирања, ние исполнуваме еден долг—долг кон нашата татковина за која даваме клетва, дека ќе дадеме сè што ни е мило и драго и својот живот за нејзиното ослободување од политичкото, економското, националното и духовно ропство во коешто е заврзана. Ние не сме, а нема да бидеме ни последните во борбата за постигнување на крајната цел на саканата од нас слободна и независна Македонија и Одринско под знамето на Балканската федерација. Федерација велам зашто Македонија со својата географска положба заслужува да биде обединително својо на балканските држави, којшто се всушност и нејзини најголеми претенденти“⁷⁾.

⁶⁾ Исто, стр. 5—6.

⁷⁾ Исто, стр. 13.

Никола П. Русински, можеби најдобро го отпиртал ликот каков треба да биде македонскиот револуционер за да успее во својата револуционерна борба: „Нека се запамети, вели Русински, дека во делата на револуционерот не може и не треба да се запишуваат грубости, насилства, терор, грабеж, алчност за пари, пијанство, разврат и друго. Тој треба да биде пример на духовна и идеална чистота, да го присвои народниот обичај и доверба што не се држи со силата на оружјето, туку да завладее со народните маси со својот дух. Револуционерот не може да биде влечен и талкан од случајности во својата дејност. Тој не може да биде само проста фигура или спроводник на други индивидуалистички дејности, кои ќе се одбележуваат како акт на убиства и други пакосни дејности—афери како Виничката. Тој треба да има јасна претстава за целата негова идна дејност, да дејствува со полно сознание, да има тврда вера во исправноста на народната револуционерна кауза...“⁸⁾.

Во книгата на Н. П. Русински објавено и е едно писмо под наслов „Отворено писмо“ до управителот на Битолскиот вилает Вели Паша од 13. VII. 1902 година во кое се изнесуваат причините зошто се кренал македонскиот народ во комити и се фатил за оружје. Причините се: „За да ја заштитат својата чест, живот и имот од разбојниците на владеечката нација“⁹⁾, се истакнува во писмото. Исто така изнесени се идеите, целите и карактерот на македонската национално-револуционерна организација. Во врска со тоа се вели: „Ние сме политички народна револуционерна организација со интернационален политички состав и се бориме за слободата на сите поробени нации во турската држава. Ние сакаме политичка, економска и културна самостојност на нашата татковина Македонија и Одринско. Ние работиме за создавање на една Федерација од балкански држави, чии лозунги денешната и утрешната Турција треба да ги прифати“¹⁰⁾.

Со јасни национално-револуционерни погледи и стремежи кон македонското ослободително дело Н. П. Русински дал значаен придонес во борбата за целосна слобода на македонскиот народ и народностите во Македонија. Тој смело го кренал знамето против турските поробувачи и големобугарските и големосрпски хегемонисти. Како непоколеблив борец за демократски права на народот, неговите стремежи и идеи биле насочени кон формирање балканска федерација на здружени рамноправни демократски држави во чиј состав како рамноправен член би била и Македонија. Н. П. Русински преку своите национално-револуционерни и социјалистички идеи дал правилна насока на македонското национално-револуционерно и

⁸⁾ Исто, стр. 16.

⁹⁾ Исто, стр. 20.

¹⁰⁾ Исто, стр. 20.

социјалистичко движење, истакнувајќи ја паролата дека во Македонија живеат Македонци и други народности, кои заеднички, независно од која вера се, треба братски да живеат и заеднички да се борат против заедничкиот непријател, а тоа се турските улнегувачи и големосрпските и големобугарски поsegнувачи кон македонскиот народ и земја.

Mihajlo GEORGIEVSKI

**NATIONAL REVOLUTIONARY AND SOCIALISTS VIEWS OF
NIKOLA PETROV RUSINSKI PRESENTED IN HIS PUB-
LISHED WORKS BETWEEN 1935 AND 1936**

S u m m a r y

The well-known Macedonian revolutionary, socioalist and social worker, close collaborator to Goce Delčev, Nikola Petrov Rusinski, his national revolutionary and socialist viems to a certain extent have been presented in his not so known published works between 1935 and 1936.

In 1935 in six continuations in the review „Makedonski vesti“ (The Macedonian News) which was publishing under the editorship of Angel Dinev in the numbers 32—37 entitled „The Vague Memories“ he has presented important data and views concerning the Macedonian national revolutionary and socialist movement.

Besides in the periodicals Nikola Petrov Rusinski has presented his national revolutionary views also in his monograph entitled „A Contribution Towards the History of the Internal Macedono-Odrin Revolutionary Organisation for the Period Between 1900 and 1903“ published 1936 in Sofia.

In his published works Nikola Petrov Rusinski points out his views underlining that „Macedonia is not Serbian, neither Greek, nor Bulgarian, let alone Turkish. It belongs to the people leaving in it. He is pointing out the idea for Balkan Federation in which Macedonia will be an equal member. He tended for peopl's self-management and socialist society“.